

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У РОКИ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

А. А. Сидоренко

Запорізький національний університет

sydorenko_a@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0243-4718>

Ключові слова: Революція Гідності, нормативно-правове регулювання, національна пам'ять, Герої Небесної Сотні, демократичні цінності, російсько-українська війна.

У статті комплексно проаналізовано події Революції Гідності крізь призму їх відображення у нормативно-правових актах у період сучасної російсько-української війни. Констатовано, що Революція Гідності – не тільки суспільно-політичний феномен, а й важливий чинник формування нової правової парадигми Української держави. Здійснено системний огляд нормативно-правових актів, що визначають правовий статус учасників Революції Гідності та героїв Небесної Сотні. Показано, що вищезазначені документи заклали правові основи державної політики пам'яті, спрямованої на зміцнення національної ідентичності. Наголошено на тому, що після 2014 року українське законодавство зазнало якісної трансформації, яка була зумовлена потребою правового осмислення подій Революції Гідності. Виокремлено основні напрями нормативно-правового забезпечення соціальних гарантій учасників Революції Гідності, проаналізовано правові механізми відзначення та вшанування пам'яті героїв у державному та місцевому вимірах. Зазначено, що формування правової оцінки Революції Гідності стало важливим етапом утвердження принципів демократії, свободи і гідності людини. Охарактеризовано роль органів державної влади у формуванні нормативно-правової бази політики пам'яті про події Революції Гідності. Зроблено висновок, що ухвалені нормативно-правові акти демонструють прагнення держави закріпити події Революції Гідності як невід'ємну частину історичного канону, перетворюючи пам'ять про них із суспільного феномену на офіційно визнану складову національної ідентичності.

THE REVOLUTION OF DIGNITY AS AN OBJECT OF NORMATIVE AND LEGAL REGULATION DURING THE YEARS OF THE CONTEMPORARY RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

A. A. Sydorenko

Zaporizhzhia National University

Key words: Revolution of Dignity, legal regulation, national memory, Heroes of the Heavenly Hundred, democratic values, Russian-Ukrainian war.

The article provides a comprehensive analysis of the events of the Revolution of Dignity through the prism of their reflection in regulatory and legal acts during the period of the ongoing Russian-Ukrainian war. It is stated that the Revolution of Dignity is not only a socio-political phenomenon but also an important factor in shaping a new legal paradigm of the Ukrainian state. A systematic review of legislative and regulatory acts defining the legal status of the participants of the Revolution of Dignity and the Heroes of the Heavenly Hundred has been conducted. It is shown that these documents established the legal foundations of the state's memory policy aimed at strengthening national identity. It is emphasized that after 2014, Ukrainian legislation underwent a qualitative transformation driven by the need for legal comprehension of the events of the Revolution of Dignity. The main directions of legal regulation ensuring social guarantees for the participants of the Revolution

of Dignity are identified, and the legal mechanisms of commemoration and honoring of the heroes at both state and local levels are analyzed. It is noted that the formation of a legal assessment of the Revolution of Dignity became an important stage in affirming the principles of democracy, freedom, and human dignity. The role of state authorities in shaping the legal framework of the memory policy regarding the events of the Revolution of Dignity is characterized. It is concluded that the adopted regulatory and legal acts demonstrate the state's aspiration to consolidate the events of the Revolution of Dignity as an integral part of the historical canon, transforming the memory of them from a social phenomenon into an officially recognized component of national identity.

Постановка проблеми. Революція Гідності – не тільки переломний момент у сучасній історії України, а й феномен, що отримав чітке нормативно-правове осмислення у контексті державотворчих процесів та російсько-української війни. Події Революції Гідності знайшли відображення у низці нормативно-правових актів України, які 1) фіксували особливості трансформації суспільно-політичних процесів «постмайданного періоду», 2) формували нові засади державної етнонаціональної політики, а також стали каталізатором глибинних трансформацій у правовій системі держави, закріпивши пріоритети демократії, прав людини та верховенства права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історіографія досліджуваної проблеми перебуває на етапі формування, характеризується фрагментарністю та міждисциплінарним характером. В українському та закордонному науковому просторі переважають дослідження, присвячені політичним, соціальним та історичним аспектам подій 2013–2014 рр. Автори більшості наукових праць торкаються тем становлення громадянського суспільства, утвердження прав людини, трансформації державної влади чи міжнародно-правових наслідків Революції Гідності. Однак тільки опосередковано висвітлюються питання правового статусу Революції Гідності як суспільно-політичного феномену. Все ж, незважаючи на вищезазначене, у контексті досліджуваних у науковій статті процесів, доцільно виокремити роботи П. Дешка «Революція Гідності: результати та наслідки»¹, І. Грабовської «Єврореволюція як Революція Гідності в контексті цивілізаційної проблематики»²,

¹ Дешко П. Революція Гідності: результати та наслідки. URL: <https://dspace.megu.edu.ua:8443/xmlui/handle/123456789/5032>

² Грабовська І. Єврореволюція як Революція Гідності в контексті цивілізаційної проблематики. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=http://jnas.nbuu.gov.ua/jpdf/Philos_2014_6_5.pdf&ved=2ahUKEwjOjoTtqauQAxVFQvEDHWL3ImI4FBAWegQIHvAB&usq=AO

Т. Гуменюка «Культура пам'яті: феномен Революції гідності в сучасній науковій рефлексії»³, А. Киридон «Євромайдан / Революція Гідності: причини, характер, основні етапи»⁴, В. Куриляк, Д. Палія «Євромайдан та Революція Гідності в контексті інформаційної війни в українських мас-медіа»⁵, Ю. Паламарчука «Революція гідності та інші події 2013–2014 рр. в мас-медіа: інформаційне протистояння, рік восьмий»⁶, Я. Потапенка «Рецепція Євромайдану в сучасному українському соціокультурному дискурсі»⁷, Ю. Самуся «Специфіка висвітлення Революції Гідності у блогах американських та українських журналістів»⁸. Заслужовує на увагу й збірник наукових праць «Революція Гідності: на шляху до історії»⁹. Низка праць Г. Турченко та С. Тоцької присвячена перебігу подій Революції Гідності на регіональному рівні – в Запорізькій області¹⁰.

vVaw39wNGkYpT-diQj0aiww8wk

³ Гуменюк Т. Культура пам'яті: феномен Революції гідності в сучасній науковій рефлексії. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/279552/274148>

⁴ Киридон А. Євромайдан / Революція Гідності: причини, характер, основні етапи. *Історична пам'ять*. 2015. Вип. 33. С. 17–32.

⁵ Куриляк В., Палій Д. Євромайдан та Революція Гідності в контексті інформаційної війни в українських мас-медіа. URL: https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/1_2022/7.pdf

⁶ Паламарчук Ю. Революція гідності та інші події 2013–2014 рр. в мас-медіа: інформаційне протистояння, рік восьмий. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/11201>

⁷ Потапенко Я. Рецепція Євромайдану в сучасному українському соціокультурному дискурсі. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/potapenko_retseptsia.pdf

⁸ Самуся Ю. Специфіка висвітлення Революції Гідності у блогах американських та українських журналістів. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/1/74.pdf>

⁹ Революція Гідності: на шляху до історії / Відп. ред. І. Пошивайло, Л. Онишко. К.: Національний музей Революції Гідності, 2020. 384 с.

¹⁰ Турченко Г., Тоцька С. Революція Гідності в Запоріжжі: хроніка подій (листопад 2013 – лютий 2014 рр.). *Zaporizhzhia Historical Review*. 2021. № 57. С. 139–147; Турченко Г., Тоцька С. Революція Гідності у м. Бердянськ Запорізької області

Метою статті є розглянути Революцію Гідності як об'єкт нормативно-правового регулювання у роки сучасної російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правові акти, що стосуються подій Революції Гідності, можна умовно розділити на два великі блоки, кожен із яких відображає певний етап / аспект правового реагування державних органів влади на події:

1) документи, які надають політико-правову оцінку подій Революції Гідності, сприяють увічненню пам'яті про учасників Євромайдану;

2) документи, які сприяють соціальному захисту учасників Революції Гідності.

Документи першого блоку відіграють надзвичайно важливу роль у сфері політики пам'яті. Відповідно до Указу Президента України «Про День Гідності та Свободи» від 13 листопада 2014 р.¹¹, з метою утвердження в Україні ідеалів свободи і демократії, збереження та донесення до сучасного і майбутніх поколінь об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку XXI століття, а також віддання належної шани патріотизму й мужності громадян, які восени 2004 р. та у листопаді 2013 р. – лютому 2014 р. постали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів нашої держави та її європейського вибору, щороку 21 листопада в Україні відзначається як День Гідності та Свободи¹².

Для вшанування пам'яті про загиблих героїв Небесної Сотні надзвичайно важливе значення мав Указ Президента України. «Про вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні» від 11 лютого 2015 р.¹³. З-поміж іншого, Президент рекомендував Кабінету Міністрів України розробити із залученням громадськості, родин загиблих Героїв Небесної Сотні, а також активних учасників революційних подій листопада 2013 року – лютого 2014 року та затвердити у двомісячний строк комплексний план заходів із вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті

Героїв Небесної Сотні, передбачивши, зокрема: проведення щороку заходів із належного вшанування подвигу учасників Революції гідності; створення у місті Києві в установленому порядку музею, присвяченого подіям Революції гідності; проведення у навчальних закладах, військових частинах, закладах культури тематичних заходів, бесід про масові акції громадського протесту в Україні, що відбувалися у листопаді 2013 року – лютому 2014 року, та про їх учасників; проведення за участю Національної академії наук України, музейних, архівних і наукових установ пошукових робіт щодо збирання документальних, фото-, відео- та інших матеріалів, які висвітлюють зазначені події, а також фіксацію та дальше широке оприлюднення таких матеріалів¹⁴.

Заслугують на увагу й інші Укази Президентів України у сфері політики пам'яті, з-поміж яких необхідно виокремити: «Про відзначення державними нагородами України» від 17 листопада 2017 р.¹⁵, «Про відзначення у 2017 році Дня Гідності та Свободи» від 30 вересня 2017 р.¹⁶, «Про надання державному закладу «Меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції гідності» статусу національного» від 12 квітня 2016 р.¹⁷, «Про стипендію пам'яті М. Жизневського» від 21 листопада 2015 р.¹⁸ та ін. Укази Президента України формували цілісну державну політику вшанування подій Євромайдану та учасників революції 2013–2014 рр. Системність цих заходів спрямовувалась на закріплення Революції Гідності як ключового елементу національної історії та ідентичності, формування патріотичного нарративу і підтримку учасників подій на різних рівнях.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів із вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні на період до 2020 року» від 23 серпня 2017 р.¹⁹ регламентува-

¹⁴ Там само.

¹⁵ Указ Президента України «Про відзначення державними нагородами України» від 17 листопада 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373/2017#Text>

¹⁶ Указ Президента України «Про відзначення у 2017 році Дня Гідності та Свободи» від 30 вересня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300/2017#Text>

¹⁷ Указ Президента України «Про надання державному закладу «Меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції гідності» статусу національного» від 12 квітня 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/138/2016#Text>

¹⁸ Указ Президента України «Про стипендію пам'яті М. Жизневського» від 21 листопада 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649/2015#Text>

¹⁹ Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів із вшанування подвигу учасників

(листопад 2013 – лютий 2014 рр). Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2024. Том 35 (74), № 1. С. 99–104.

¹¹ Указ Президента України «Про День Гідності та Свободи» від 13 листопада 2014 р. № 872/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872/2014#Text>

¹² Там само.

¹³ Указ Президента України «Про вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні» від 11 лютого 2015 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/692015-18468>

ло проведення церемоніальних процесів у День Героїв Небесної Сотні та День Гідності та Свободи. Відповідно до документу уряд України пропонував забезпечити: проведення у День Героїв Небесної Сотні 20 лютого та у День Гідності та Свободи 21 листопада урочистих заходів, присвячених вшануванню подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні; покладання у День Героїв Небесної Сотні, День Гідності та Свободи квітів до пам'ятників або пам'ятних знаків Героям Небесної Сотні; проведення закордонними дипломатичними установами України заходів із вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні, зокрема за участю представників української громадськості за кордоном²⁰.

Верховна Рада України також долучилася до формування політики пам'яті про Революцію Гідності. Усталеного вигляду оцінка цих подій народними депутатами набула у «Заяві у зв'язку з сьомою річницею початку Євромайдану та подій Революції Гідності»²¹, яка була ухвалена 17 лютого 2021 р. У документі, зокрема, наголошено, що:

1. Революція Гідності – один з ключових моментів українського державотворення та виразник національної ідеї свободи.

2. Розслідування злочинів, скоєних під час Революції Гідності, має бути завершене і проведене ефективно. Винуватці мають постати перед судом і в ході справедливого та неупередженого процесу притягнуті до відповідальності. Подальше зволікання в цьому питанні недопустиме, бо непокаране зло зростає.

3. Україна заплатила надто високу ціну за звільнення від диктатури і свій цивілізаційний вибір – бути частиною Європи. Герої Небесної Сотні віддали життя під час Революції Гідності, захищаючи ідеали демократії, відстоюючи права і свободи людини, європейське майбутнє України. Пам'ять про їхній героїчний чин є частиною історії національного державотворення.

4. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнані Конституцією України найвищою соціальною цінністю. Акти приниження людської гідності, які відбувалися сім

років тому в самому серці України – на Майдані Незалежності у Києві, а так само в інших місцях столиці та різних міст, селищ та сіл по всій країні, не мають повторитися.

5. Узурпація влади однією з її гілок, партією чи окремим посадовцем є абсолютно недопустимим явищем, що спричиняє довготривалі тяжкі наслідки.

6. Трагічні події Революції Гідності, збройна агресія Російської Федерації, яка триває донині, тимчасова окупація Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, окремих районів Донецької та Луганської областей стались не в останню чергу внаслідок політики Віктора Януковича та сформованого ним злочинного режиму, який підтримувався Російською Федерацією і діяв всупереч національним інтересам України²².

«Схвалення заяви є необхідним для надання політичної оцінки подіям Євромайдану, Революції Гідності та їхнім наслідкам. Зокрема, надається оцінка діям Віктора Януковича, міліцейських підрозділів «Беркут» та іншим особам і організаціям, які вчиняли протиправні дії», – йшлося у пояснювальній записці до Постанови Верховної Ради України, яку підтримали 295 народних депутатів²³.

Наголосимо також, що 30 серпня 2025 р. набрав чинності Закон України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу»²⁴, який безпосередньо стосувався учасників Революції Гідності. Закон врегулював питання формування та реалізації державної політики національної пам'яті Українського народу, визначення її основних принципів та завдань, повноважень та основних напрямів діяльності суб'єктів політики національної пам'яті²⁵. Законом, зокрема, передбачено: впровадити у правове поле низку нових термінів, зокрема терміни «національна пам'ять», «історична антиукраїнська пропаганда», «злочини проти Українського народу» та «місце пам'яті Українського народу»; визначити основні принципи, завдання та напрями політики національної пам'яті; визначити основні форми увічнення пам'яті; врегулювати питання збереження місць пам'яті; визначити суб'єкти політики національної пам'яті та системно врегулювати їх повноваження; визна-

Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні на період до 2020 року» від 23 серпня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/574-2017-%D1%80#Text>

²⁰ Там само.

²¹ Постанова Верховної Ради України № 1240-IX «Про Заяву Верховної Ради України у зв'язку з сьомою річницею початку Євромайдану та подій Революції Гідності» від 17 лютого 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1240-IX#Text>

²² Там само.

²³ Рада затвердила заяву у зв'язку з річницею Революції Гідності. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3192161-rada-zatverdila-zaavu-u-zvazku-z-ricniceu-revolucii-gidnosti.html>

²⁴ Закон України Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу від 21 серпня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4579-20#Text>

²⁵ Там само.

чити особливості надання державної підтримки у сфері відновлення та збереження національної пам'яті; визначити основні засади міжнародної співпраці у сфері відновлення та збереження національної пам'яті тощо²⁶.

Документи другого блоку важливі з точки зору забезпечення соціальних гарантій учасників Революції Гідності. «Завдяки спільним зусиллям Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та громадськості упродовж 2014–2016 років створено законодавчу базу, що регулює питання соціального захисту учасників Революції Гідності та членів родин Героїв Небесної Сотні, закладено основи законодавчої бази з питань соціального захисту учасників антитерористичної операції та членів сімей загиблих», – відзначали учасники парламентських слухань на тему: «Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їхніх родин: стан і перспективи»²⁷.

Серед найважливіших законодавчих актів Верховної Ради України, які стосувалися «соціальної сфери» Революції Гідності, зокрема, необхідно виокремити: Закон України «Про встановлення державної допомоги постраждалим учасникам масових акцій громадського протесту та членам їх сімей» від 21 лютого 2014 р.²⁸, Закон України «Про внесення зміни до статті 7 Закону України «Про державні нагороди України»» від 1 липня 2014 р.²⁹, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо соціального захисту осіб, які нагороджені орденом Героїв Небесної Сотні» від 2 вересня 2014 р.³⁰, Закон України «Про внесення зміни до статті 32 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страху-

вання» щодо призначення пенсій особам, які стали інвалідами внаслідок поранень, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у Революції Гідності» від 18 лютого 2016 р.³¹, Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо посилення соціального захисту учасників антитерористичної операції, учасників Революції Гідності та членів сімей загиблих таких осіб» від 14 листопада 2017 р.³².

Зокрема, Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (із змінами та доповненнями)³³ постраждалим учасникам Революції Гідності надавалися такі пільги як: безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів; безплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування; 75 % знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством; 75 % знижка плати за користування комунальними послугами; 75 % знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення; безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту; першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація; виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 % середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи; переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці; першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов; позачергове користування всіма послугами зв'яз-

²⁶ Володимир Зеленський підписав Закон Про засади державної політики національної пам'яті українського народу. URL: <https://pravo.ua/volodymyr-zelenskyi-pidpysav-zakon-pro-zasady-derzhavnoi-polityky-natsionalnoi-pam-iaty-ukrainskoho-narodu/>

²⁷ Рекомендації парламентських слухань на тему: «Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їхніх родин: стан і перспективи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1843-19#n12>

²⁸ Закон України «Про встановлення державної допомоги постраждалим учасникам масових акцій громадського протесту та членам їх сімей» від 21 лютого 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/745-18#Text>

²⁹ Закон України «Про внесення зміни до статті 7 Закону України «Про державні нагороди України»» від 1 липня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1546-18#Text>

³⁰ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо соціального захисту осіб, які нагороджені орденом Героїв Небесної Сотні» від 2 вересня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1661-18#Text>

³¹ Закон України «Про внесення зміни до статті 32 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» щодо призначення пенсій особам, які стали інвалідами внаслідок поранень, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у Революції Гідності» від 18 лютого 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1010-19#Text>

³² Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо посилення соціального захисту учасників антитерористичної операції, учасників Революції Гідності та членів сімей загиблих таких осіб» від 14 листопада 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2203-19#Text>

³³ Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (із доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

ку; першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту; позачергове влаштування до закладів соціального захисту населення, а також обслуговування службами соціального захисту населення вдома та ін.

На окрему увагу заслуговує Постанова Верховної Ради України «Про забезпечення належного медичного обслуговування осіб, які отримали ушкодження здоров'я під час участі у Революції Гідності» від 08 грудня 2015 р.³⁴. Цією Постановою, зокрема, особи, які під час участі у Революції Гідності зазнали поранень, каліцтва, контузій чи інших ушкоджень здоров'я та в подальшому були включені Міністерством охорони здоров'я України до переліку осіб, які за результатами судово-медичної експертизи отримали під час участі у Революції Гідності тяжкі та середньої тяжкості тілесні ушкодження, отримали право на безоплатне медичне обслуговування (лікування, диспансеризацію, медичну реабілітацію та інше) в Клінічній лікарні «Феофанія» Державного управління справами, госпітальях ветеранів війни та військово-медичних закладах (госпітальях).

19 жовтня 2016 р. в залі пленарних засідань Верховної Ради України відбулися парламентські слухання на тему: «Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їхніх родин: стан і перспективи»³⁵. «Більше двох років тому Україна пережила доленосний момент своєї історії – відбулася Революція Гідності. Тисячі відважних українців вийшли на Майдан, щоб відстояти європейський вибір України. Заради гідного майбутнього своєї країни віддала життя Небесна Сотня», – констатували високопосадовці, присутні на слуханнях. Учасники заходу рекомендували центральним органам влади «звернути увагу посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування на необхідність відповідного шанобливого ставлення та надання всебічної допомоги захисникам територіальної цілісності України та членам родин загиблих при

зверненні останніх до органів державної влади та місцевого самоврядування»³⁶.

У № 33 «Відомостей Верховної Ради України» (2018 р.) оприлюднено Закон України «Про внесення змін до законодавчих актів України щодо соціального захисту постраждалих учасників Революції Гідності та деяких інших осіб»³⁷. Цим Законом внесено зміни до Кодексу законів про працю України, Житлового кодексу Української РСР, законів України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» «Про пенсійне забезпечення», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про приватизацію державного житлового фонду», «Про нотаріат», «Про звернення громадян», «Про відпустки», «Про професійно-технічну освіту», «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних сил України», «Про жертви нацистських переслідувань», «Про охорону дитинства», «Про поховання та похоронну справу», «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю», «Про житловий фонд соціального призначення», «Про судовий збір», «Про вищу освіту», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

Закон України «Про внесення змін до законодавчих актів України щодо соціального захисту постраждалих учасників Революції Гідності та деяких інших осіб» передбачав визначення пільг та інших соціальних гарантій для постраждалих учасників Революції Гідності³⁸.

У руслі досліджуваних процесів варто також виокремити Постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 26 червня 2015 р.³⁹, Постанову Кабінету Міністрів України «Про виплату у 2015 році

³⁴ Постанова Верховної Ради України «Про забезпечення належного медичного обслуговування осіб, які отримали ушкодження здоров'я під час участі у Революції Гідності» від 08 грудня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-19#Text>

³⁵ Постанова Верховної Ради України Про проведення парламентських слухань на тему: «Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їхніх родин: стан і перспективи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1470-VIII#Text>

³⁶ Рекомендації парламентських слухань на тему: «Державні гарантії соціального захисту учасників антитерористичної операції, Революції Гідності та членів їхніх родин: стан і перспективи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1843-19#n12>

³⁷ У «Відомостях Верховної Ради України» опубліковано Закон України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо соціального захисту постраждалих учасників Революції Гідності та деяких інших осіб. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/161381.html>

³⁸ Там само.

³⁹ Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 26 червня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2015-%D0%BF#Text>

одноразової грошової допомоги членам сімей осіб, смерть яких пов'язана з участю в масових акціях громадського протесту, що відбулися у період з 21 листопада 2013 р. по 21 лютого 2014 р., осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції гідності, та особам, які отримали тяжкі тілесні ушкодження під час участі у зазначених акціях» від 11 лютого 2015 р.⁴⁰, Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2017 році» від 13 жовтня 2016 р.⁴¹, Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Положення про міжвідомчу комісію з питань встановлення факту участі осіб у Революції Гідності та отримання ними під час Революції Гідності ушкоджень здоров'я» від 1 жовтня 2015 р.⁴² та ін.

Нормативно-правова база, відображає прагнення держави закріпити соціальний захист учасників Революції Гідності на найвищому рівні. Ухвалені нормативно-правові акти засвідчують поступове формування комплексної системи визнання Революції Гідності як ключового елементу новітньої історії та ідентичності України.

Аналіз досліджуваних процесів був би неповним без систематизації ухвал місцевих органів влади, які відіграли важливу роль у процесі формування локального виміру національної політики пам'яті та суспільного визнання значення Революції Гідності. На обласному рівні, а також на рівні міст і селищ ухвалювалися рішення про вшанування загиблих учасників протестів; встановлення

⁴⁰ Постанова Кабінету Міністрів України «Про виплату у 2015 році одноразової грошової допомоги членам сімей осіб, смерть яких пов'язана з участю в масових акціях громадського протесту, що відбулися у період з 21 листопада 2013 р. по 21 лютого 2014 р., осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції гідності, та особам, які отримали тяжкі тілесні ушкодження під час участі у зазначених акціях» від 11 лютого 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51-2015-%D0%BF#Text>

⁴¹ Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2017 році» від 13 жовтня 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1515-16#Text>

⁴² Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Положення про міжвідомчу комісію з питань встановлення факту участі осіб у Революції Гідності та отримання ними під час Революції Гідності ушкоджень здоров'я» від 1 жовтня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1183-15#Text>

пам'ятних знаків і перейменування площ, вулиць і скверів на честь Героїв Небесної Сотні; освітні і культурні проєкти, які популяризували ідеали Революції Гідності серед молоді.

Ухвали мали не тільки символічний, а й політичний вимір, стали важливим індикатором демократизації місцевого самоврядування після 2014 року. Зокрема, станом на 2018 р. в Україні на честь Революції Гідності відповідно до ухвал місцевих органів влади було названо 117 вулиць, провулків, площ і скверів. Найбільше – у Київській, Житомирській і Черкаській областях. Вулиці в окремих містах отримали назву на честь окремих її учасників. Для прикладу, іменем Сергія Нігояна названо проспект у місті Дніпро, а також вулиці в місті Березани (Тернопільська область), м. Ірпін та с. Тарасівка (Київська область), м. Кам'янське (Дніпропетровська область), м. Конотоп (Сумська область), м. Карлівка (Полтавська область) та м. Сокиряни (Чернівецька область)⁴³.

Після подій Революції Гідності в Україні з'явилися вулиці з такими назвами як: вулиця Героїв Майдану, вулиця Небесної Сотні, вулиця Героїв Небесної Сотні, провулок Героїв Небесної Сотні. Крім того, площа Героїв Євромайдану, площа Героїв Майдану, а також майдан «Небесної Сотні», Майдан Героїв та алея Героїв Небесної Сотні⁴⁴. Для прикладу, Львівська міська рада ухвалила рішення про перейменування площі біля облдержадміністрації на площу Героїв Небесної Сотні (2014 р.); Хмельницька міська рада перейменувала вулицю Інститутську на вулицю Героїв Майдану (2015 р.); Дніпровська міська рада прийняла ухвалу про створення алеї Героїв Небесної Сотні (2016 р.); Кропивницька міська рада перейменувала центральну площу на площу Героїв Майдану (2016 р.); Ужгородська міська рада ухвалила рішення про створення алеї пам'яті Небесної Сотні (2015 р.); Броварська міська рада ухвалила рішення про перейменування проспекту Незалежності на проспект Героїв Небесної Сотні (2015 р.).

Відповідно до ухвал місцевих органів влади, в окремих містах відкриті музеї (Музей Небесної сотні у м. Івано-Франківськ⁴⁵, Музей Революції

⁴³ Рябоштан І. У пам'ять про Майдан. Скільки вулиць, площ та скверів названі на честь героїв Небесної сотні – інфографіка. URL: <https://tyzhden.ua/u-pamiat-pro-majdan-skilky-vulyts-ploshch-ta-skveriv-nazvani-na-chest-heroiv-nebesnoi-sotni-infohrafika/>

⁴⁴ Там само.

⁴⁵ Музей Небесної Сотні: Майдан, що не відпускає. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2878952-muzej-nebesnoi-sotni-majdan-so-ne-vidpuskae.html>

гідності та свободи у м. Тернопіль⁴⁶ та ін.), меморіальні дошки (у Сумах відкрито меморіальну дошку в пам'ять героїв Небесної Сотні та учасників Революції Гідності та встановлено флагшток з червоно-чорним прапором⁴⁷ та ін.), пам'ятники (у селищі Брацлав Немирівського району Вінницької області, місті Гайсин Вінницької області, Тернополі, Луцьку, Ківерцях та ін.).

Висновки. Ухвалені нормативно-правові акти демонструють прагнення держави закріпити події Революції Гідності як невід'ємну частину історичного канону, перетворюючи пам'ять про них із суспільного феномену на офіційно визнану складову національної ідентичності. Нормативно-правові акти, що стосуються подій Революції Гідності, відображають складний процес правової інституалізації суспільної пам'яті та державного реагування на безпрецедентні політичні зміни та можуть бути умовно поділені на дві групи. Перша з них охоплює документи, в яких відображено політико-правову оцінку Революції Гідності як події національного / цивілізаційного значення (постанови Верховної Ради України, укази Президента України, урядові рішення тощо), що спрямовані на офіційне визнання Революції Гідності як однієї з ключових подій національної історії, а також на вшанування учасників протестів і Героїв Небесної Сотні). Документи мають, передусім, символічно-ціннісний

характер, формують історико-правовий наратив, який підкреслює тяглість боротьби українського народу за свободу та гідність. Другу групу складають нормативно-правові документи соціального спрямування, які забезпечують державні гарантії, пільги та компенсації учасникам Революції Гідності та членам сімей загиблих.

На місцевому рівні нормативно-правове реагування на події Революції Гідності набули особливого значення, адже саме органи місцевого самоврядування стали ключовими суб'єктами формування простору публічної пам'яті. Аналіз рішень обласних, міських і селищних рад свідчить, що локальні ініціативи значно розширили рамки державної політики пам'яті, наповнивши її регіональним змістом. Базові напрями: 1) перейменування вулиць, площ, скверів, навчальних закладів та закладів культури на честь учасників Євромайдану; 2) створення меморіальних об'єктів та музеїв у Львові, Києві, Тернополі, Сумах, Дніпрі; 3) соціальна підтримка учасників Революції Гідності – місцеві програми допомоги родинам загиблих, пільгове транспортне забезпечення, компенсації на оренду житла, медичне лікування.

Укази Президента України та рішення органів місцевого самоврядування формують символічний простір пам'яті (меморіальні комплекси, перейменування вулиць, державні відзнаки), що інтегрує події Євромайдану у структуру національних свят і публічний простір. У роки збройного протистояння з Російською Федерацією держава послідовно закріплює на законодавчому рівні статус Революції Гідності як ключового етапу боротьби за незалежність і європейський вибір.

⁴⁶ У тернопільській школі відкрили музей Революції Гідності та Свободи. URL: <https://te.20minut.ua/Kult-podii/uternopilskiy-shkoli-vidkri-li-muzey-revolutsiyi-gidnosti-ta-svobodi-10483393.html>

⁴⁷ В Сумах встановили меморіальну дошку в пам'ять Небесної Сотні. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25430575.html>

References

- Volodymyr Zelenskyi pidpysav Zakon «Pro zasady derzhavnoi polityky natsionalnoi pamiatі ukrainskoho narodu». [Volodymyr Zelensky signed the Law «On the Principles of State Policy on the National Memory of the Ukrainian People»]. URL: <https://pravo.ua/volodymyr-zelenskyi-pidpysav-zakon-pro-zasady-derzhavnoi-polityky-natsionalnoi-pam-iati-ukrainskoho-narodu/>
- V Sumakh vstanovyly memorialnu doshku v pamiat Nebesnoi Sotni [A Memorial Plaque in Memory of the Heavenly Hundred Was Installed in Sumy]. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25430575.html>
- Hrabovska I. Yevrorevoliutsiia yak Revoliutsiia Hidnosti v konteksti tsyvilizatsiinoi problematyky [Eurorevolution as the Revolution of Dignity in the Context of Civilizational Issues]. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=http://jnas.nbu.gov.ua/jpdf/Philos_2014_6_5.pdf&ved=2ahUKEwjOjoTtqauQAxVFQvEDHWL3ImI4FBAWegQIHBA&usq=A0vVaw39wNGkYpT-diQj0aiww8wk
- Humeniuk T. Kultura pamiatі: fenomen Revoliutsii hidnosti v suchasni naukovi refleksii [Memory Culture: The Phenomenon of the Revolution of Dignity in Contemporary Scholarly Reflection]. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/279552/274148>
- Deshko P. Revoliutsiia Hidnosti: rezultaty ta naslidky [Revolution of Dignity: Results and Consequences]. URL: <https://dspace.megu.edu.ua:8443/xmlui/handle/123456789/5032>
- Zakon Ukrainy «Pro zasady derzhavnoi polityky natsionalnoi pamiatі Ukrainkoho narodu» vid 21 serpnia 2025 r. [Law of Ukraine «On the Principles of State Policy on the National Memory of the Ukrainian People» of 21 August 2025]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4579-20#Text>

Zakon Ukrainy «Pro vstanovlennia derzhavnoi dopomohy postrazhdalym uchashnykam masovykh aktsii hromadskoho protestu ta chlenam yikh simei» vid 21 liutoho 2014 r. [Law of Ukraine «On the Provision of State Assistance to Affected Participants of Mass Public Protest Actions and Their Family Members» of 21 February 2014]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/745-18#Text>

Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zminy do statti 7 Zakonu Ukrainy «Pro derzhavni nahorody Ukrainy»» vid 1 lypnia 2014 r. [Law of Ukraine «On Amending Article 7 of the Law of Ukraine «On State Awards of Ukraine» of 1 July 2014]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1546-18#Text>

Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo sotsialnoho zakhystu osib, yaki nahorodzeni ordenom Heroiv Nebesnoi Sotni» vid 2 veresnia 2014 r. [Law of Ukraine «On Amendments to Certain Laws of Ukraine Concerning the Social Protection of Persons Awarded the Order of the Heroes of the Heavenly Hundred» of 2 September 2014]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1661-18#Text>

Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zminy do statti 32 Zakonu Ukrainy «Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia» shchodo pryznachennia pensii osobam, yaki staly invalidamy vnaslidok poranen, kalitstva, kontuzii chy inshykh ushkodzen zdorovia, oderzhanykh pid chas uchasti u Revoliutsii Hidnosti» vid 18 liutoho 2016 r. [Law of Ukraine «On Amending Article 32 of the Law of Ukraine On Compulsory State Pension Insurance» Regarding the Appointment of Pensions to Persons Who Became Disabled as a Result of Wounds, Injuries, Concussions, or Other Health Impairments Sustained During Participation in the Revolution of Dignity» of 18 February 2016]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1010-19#Text>

Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu» shchodo posylennia sotsialnoho zakhystu uchashnykiv antyterrorystychnoi operatsii, uchashnykiv Revoliutsii Hidnosti ta chleniv simei zahyblykh takykh osib» vid 14 lystopada 2017 r. [Law of Ukraine «On Amendments to the Law of Ukraine «On the Status of War Veterans and Guarantees of Their Social Protection» Regarding the Strengthening of Social Protection for Participants of the Anti-Terrorist Operation, Participants of the Revolution of Dignity, and Family Members of Deceased Persons» of 14 November 2017]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2203-19#Text>

Zakon Ukrainy «Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu» (iz dopovnenniamy) [Law of Ukraine «On the Status of War Veterans and Guarantees of Their Social Protection» (as amended)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

Kyrydon A. Yevromaidan / Revoliutsiia Hidnosti: prychny, kharakter, osnovni etapy [Euromaidan / Revolution of Dignity: Causes, Nature, and Main Stages]. *Istorychna pamiat*. 2015. Vyp. 33. S. 17–32.

Kuryliak V., Palii D. Yevromaidan ta Revoliutsiia Hidnosti v konteksti informatsiinoi viiny v ukrainskykh mas-media [Euromaidan and the Revolution of Dignity in the Context of Information Warfare in Ukrainian Mass Media]. URL: https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/1_2022/7.pdf

Muzei Nebesnoi Sotni: Maidan, shcho ne vidpuskaie [The Museum of the Heavenly Hundred: The Maidan That Doesn't Let Go]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2878952-muzej-nebesnoi-sotni-majdan-so-ne-vidpuskae.html>

Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia Umov pryjomu na navchannia do vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy v 2017 rotsi» vid 13 zhovtnia 2016 r. [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On Approval of the Admission Rules for Higher Education Institutions of Ukraine in 2017» of 13 October 2016]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1515-16#Text>

Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro mizhvidomchu komisiiu z pytan vstanovlennia faktu uchasti osib u Revoliutsii Hidnosti ta otrymmanna nymy pid chas Revoliutsii Hidnosti ushkodzen zdorovia» vid 1 zhovtnia 2015 r. [Order of the Ministry of Health of Ukraine «On Approval of the Regulations on the Interdepartmental Commission for Determining the Fact of Persons' Participation in the Revolution of Dignity and the Injuries They Sustained During the Revolution of Dignity» of 1 October 2015]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1183-15#Text>

Palamarchuk Yu. Revoliutsiia hidnosti ta inshi podii 2013–2014 rr. v mas-media: informatsiine protystoiannia, rik vosmyi [The Revolution of Dignity and Other Events of 2013–2014 in the Mass Media: Information Confrontation, Year Eight]. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/11201>

Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy u zviazku z somoiu richnytseiu pochatku Yevromaidanu ta podii Revoliutsii Hidnosti» vid 17 liutoho 2021 r. [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine «On the Statement of the Verkhovna Rada of Ukraine on the Occasion of the Seventh Anniversary of the Beginning of Euromaidan and the Events of the Revolution of Dignity» dated February 17, 2021]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1240-IX#Text>

Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia realizatsii Zakonu Ukrainy «Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu» vid 26 chervnia 2015 r. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some Issues of

Implementing the Law of Ukraine «On the Status of War Veterans and Guarantees of Their Social Protection» of 26 June 2015]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2015-%D0%BF#Text>

Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro vyplatu u 2015 rotsi odnorazovoi hroshovoi dopomohy chlenam simei osib, smert yakyykh poviazana z uchastiu v masovykh aktsiiah hromadskoho protestu, shcho vidbulysia u period z 21 lystopada 2013 r. po 21 liutoho 2014 r., osib, yakym posmertno prysvoieno zvan'nia Heroi Ukrainy za hromadiansku muzhnist, patriotyzm, heroichne vidstoiuvannia konstytutsiinykh zasad demokratii, prav i svobod liudyny, samoviddane sluzhinnia Ukrainському narodovi, vyjavleni pid chas Revoliutsii hidnosti, ta osobam, yaki otrymaly tiazhki tilesni ushkodzhennia pid chas uchasti u zaznachenyykh aktsiiah» vid 11 liutoho 2015 r. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On the Payment in 2015 of a One-Time Monetary Assistance to Family Members of Persons Whose Death Was Related to Participation in Mass Public Protest Actions That Took Place from 21 November 2013 to 21 February 2014, Persons Posthumously Awarded the Title Hero of Ukraine for Civic Courage, Patriotism, Heroic Defense of the Constitutional Principles of Democracy, Human Rights and Freedoms, and Selfless Service to the Ukrainian People Demonstrated During the Revolution of Dignity, and to Persons Who Sustained Severe Bodily Injuries During Participation in These Actions» of 11 February 2015]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51-2015-%D0%BF#Text>

Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro zabezpechennia nalezhnoho medychnoho obsluhovuvannia osib, yaki otrymaly ushkodzhennia zdorovia pid chas uchasti u Revoliutsii Hidnosti» vid 08 hrudnia 2015 r. [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine «On Ensuring Proper Medical Care for Persons Who Sustained Health Injuries During Participation in the Revolution of Dignity» of 8 December 2015]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-19#Text>

Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro provedennia parlamentskykh slukhan na temu: «Derzhavni harantii sotsialnoho zakhystu uchasnykiv antyterrorystychnoi operatsii, Revoliutsii Hidnosti ta chleniv yikhnikh rodyn: stan i perspektyvy» [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine «On Holding Parliamentary Hearings on State Guarantees of Social Protection for Participants of the Anti-Terrorist Operation, the Revolution of Dignity, and Their Family Members: Current Status and Prospects»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1470-VIII#Text>

Potapenko Ya. Retseptsiia Yevromaidanu v suchasnomu ukrainskomu sotsiokulturnomu dyskursi [Reception of Euromaidan in Contemporary Ukrainian Sociocultural Discourse]. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/potapenko_retseptsiia.pdf

Rada zatverdyla zaiavu u zviazku z richnytseiu Revoliutsii Hidnosti [The Rada approved a statement on the occasion of the anniversary of the Revolution of Dignity]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3192161-rada-zatverdila-zaavu-u-zvazku-z-richniceu-revolucii-gidnosti.html>

Revoliutsiia Hidnosti: na shliakhu do istorii [The Revolution of Dignity: On the Path to History] / Vidp. red. I. Poshyvailo, L. Onyshko. K.: Natsionalnyi muzei Revoliutsii Hidnosti, 2020. 384 s.

Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: «Derzhavni harantii sotsialnoho zakhystu uchasnykiv antyterrorystychnoi operatsii, Revoliutsii Hidnosti ta chleniv yikhnikh rodyn: stan i perspektyvy» [Recommendations of the Parliamentary Hearings on «State Guarantees of Social Protection for Participants of the Anti-Terrorist Operation, the Revolution of Dignity, and Their Family Members: Current Status and Prospects»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1843-19#n12>

Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: «Derzhavni harantii sotsialnoho zakhystu uchasnykiv antyterrorystychnoi operatsii, Revoliutsii Hidnosti ta chleniv yikhnikh rodyn: stan i perspektyvy» [Recommendations of the parliamentary hearings on «State Guarantees of Social Protection for Participants of the Anti-Terrorist Operation, the Revolution of Dignity, and Their Family Members: Current Status and Prospects»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1843-19#n12>

Riaboshtan I. U pamiat pro Maidan. Skilky vulyts, ploshch ta skveriv nazvani na chest heroiv Nebesnoi sotni – infografika [In Memory of the Maidan: How Many Streets, Squares, and Parks Are Named After the Heroes of the Heavenly Hundred – Infographic]. URL: <https://tyzhden.ua/u-pamiat-pro-majdan-skilky-vulyts-ploshch-ta-skveriv-nazvani-na-chest-heroiv-nebesnoi-sotni-infografika/>

Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia planu zakhodiv iz vshanuvannia podvyhu uchasnykiv Revoliutsii Hidnosti ta uvichnennia pamiaty Heroiv Nebesnoi Sotni na period do 2020 roku» vid 23 serpnia 2017 r. [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Action Plan for Honoring the Feat of the Participants of the Revolution of Dignity and Perpetuating the Memory of the Heroes of the Heavenly Hundred for the Period up to 2020» dated August 23, 2017]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/574-2017-%D1%80#Text>

Samus Yu. Spetsyfika vysvitlennia Revoliutsii Hidnosti u blokhakh amerykanskykh ta ukrainskykh zhurnalistiv [The Specifics of Covering the Revolution of Dignity in the Blogs of American and Ukrainian Journalists]. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/1/74.pdf>

Turchenko, G., Totska, S. The Revolution of Dignity in Zaporizhzhia: a chronicle of events (November 2013 – February 2014). *Zaporizhzhia Historical Review*. № 57, 139-147 [in Ukrainian].

Turchenko, G., Totska, S. The Revolution of Dignity in Berdiansk (November 2013 – February 2014). *Scientific Notes of TNU*. Series: Historical Sciences. Vol. 35 (74) No. 1, 99–104 [in Ukrainian].

U «Vidomostiakh Verkhovnoi Rady Ukrainy» opublikovano Zakon Ukrainy pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sotsialnoho zakhystu postrazhdalych uchasnykiv Revoliutsii Hidnosti ta deiakykh inshykh osib [The Law of Ukraine on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Social Protection of Affected Participants of the Revolution of Dignity and Some Other Persons was published in the «Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine»]. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/161381.html>

Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro Den Hidnosti ta Svobody» vid 13 lystopada 2014 r. [Decree of the President of Ukraine «On the Day of Dignity and Freedom» dated November 13, 2014]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872/2014#Text>

Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro vshanuvannia podvyhu uchasnykiv Revoliutsii Hidnosti ta uvichnennia pamiati Heroiv Nebesnoi Sotni» vid 11 liutoho 2015 r. [Decree of the President of Ukraine «On Honoring the Feat of the Participants of the Revolution of Dignity and Perpetuating the Memory of the Heroes of the Heavenly Hundred» dated February 11, 2015]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/692015-18468>

Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro vidznachennia derzhavnymy nahorodamy Ukrainy» vid 17 lystopada 2017 r. [Decree of the President of Ukraine «On the Conferment of State Awards of Ukraine» dated November 17, 2017]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373/2017#Text>

Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro vidznachennia u 2017 rotsi Dnia Hidnosti ta Svobody» vid 30 veresnia 2017 r. [Decree of the President of Ukraine «On the Celebration of the Day of Dignity and Freedom in 2017» dated September 30, 2017]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300/2017#Text>

Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro nadannia derzhavnomu zakladu «Memorialnyi kompleks Heroiv Nebesnoi Sotni – Muzei Revoliutsii hidnosti» statusu natsionalnoho» vid 12 kvitnia 2016 r. [Decree of the President of Ukraine «On Granting the State Institution «Memorial Complex of the Heroes of the Heavenly Hundred – Museum of the Revolution of Dignity» National Status» dated April 12, 2016]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/138/2016#Text>

Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro stypendiiu pamiati M. Zhyznevskoho» vid 21 lystopada 2015 r. [Decree of the President of Ukraine «On the M. Zhyznevskyi Memorial Scholarship» dated November 21, 2015]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649/2015#Text>

U ternopilskii shkoli vidkryly muzei Revoliutsii Hidnosti ta Svobody [A Museum of the Revolution of Dignity and Freedom Opened in a Ternopil School]. URL: <https://te.20minut.ua/Kult-podii/u-ternopilskiy-shkoli-vidkrili-muzej-revolutsiyi-gidnosti-ta-svobodi-10483393.html>